

Anita Daniëls, Geert Missotten & Eddy Willems

Sint-Franciscuscollege, Heusden-Zolder

Contact: anita.daniels@sfc.be

geert.missotten@sfc.be

eddy.willems@sfc.be

Van taalzorg naar taalsteun: praktijkvoorbeelden van een school waar 1 op 4 leerlingen van allochtone origine is

1. Inleiding: het kader van onze presentatie

Voor deze presentatie hebben we ons vooral gefocust op de concrete werking van het talenbeleid in onze school en het aspect 'visie' en 'achtergrondliteratuur' terzijde gelaten. We willen in deze inleiding echter wel even stilstaan bij onze visie.

“Een talenbeleid in dienst van de leerling”: dat moet het uitgangspunt zijn en die visie is ook duidelijk aanwezig in de *Kijkwijzer talenbeleid van de onderwijsinspectie* van Schelfhout & Van den Borre (2009). Talenbeleid vatten we dan ook op zoals gedefinieerd door Kris Van den Branden: “Talenbeleid is een structurele en strategische poging van een schoolteam om de onderwijspraktijk aan te passen aan de taalleerbehoeften van de leerlingen, om hun algemene ontwikkeling te bevorderen en hun onderwijsresultaten te verbeteren”. In de visietekst van onze school staat heel eenvoudig, maar erg ambitieus geformuleerd “dat wij het leerrendement voor alle leerlingen voor talen willen verhogen”. Dat impliceert niet alleen dat we ons toespitsen op acties voor taalsterke leerlingen, maar het woord ‘talen’ wijst eveneens op aandacht voor het vreemdetalenbeleid, Nederlands als instructie- en communicatietaal, Nederlands als servicevak voor andere vakken...

Om niet te verdwalen in de complexiteit van het talenbeleid en om het voor onze toehoorders enigszins overzichtelijk en hapklaar te houden, hebben we als ordeningskader de 7 pijlers voor taalbeleid van Van Braak & Schrauwen (2001) gehanteerd. School- en buurtkenmerken (1^e pijler) en inschrijf- en onthaalbeleid (3^e pijler) worden in onze presentatie toegelicht. De vijf andere domeinen zullen we hierna kort duiden, altijd in functie van de concrete werking in onze school.

2. Talenbeleid in het Sint-Franciscuscollege

Zoals het overgrote deel van onze lagere en secundaire scholen in Vlaanderen, doen we al enkele decennia aan talenbeleid, welteverstaan zonder gemeenschappelijke visie, versnipperd over onderwijsvormen en graden en gekaderd in het GOK-beleid en OVB².

In 2007 zijn we gestart met een werkgroep ‘talenbeleid’, samengesteld uit mensen uit alle geledingen van de school. Naast de obligate visietekst en het taalbeleidsplan hebben we vooral een aantal concrete nieuwe acties op het getouw gezet en hebben we de bestaande projecten samengebracht en geïmplementeerd in het geheel van het talenbeleid.

Na de doorlichting in 2008 beseften we dat er nog heel wat werk aan de winkel was: het uitwerken van een talenbeleid dat door alle partners die bij de school betrokken zijn, wordt megedragen en ondersteund.

Ondertussen hebben we al heel wat stappen gezet waarbij communicatie, leerlingenbetrokkenheid en eenheid binnen de school de belangrijkste focus blijven. De hierna opgesomde initiatieven zijn zeker niet volledig, maar pogen wel een globaal beeld te geven van wat taalbeleid in onze school betekent. Tijdens onze presentatie gaan we dieper in op de valkuilen en struikelstenen die het parcours bemoeilijken.

3. Taal in de klas

Vermits leerlingen 6 à 7 uur per dag op de schoolbanken zitten, moet het taalbeleid zich vooral richten op maatregelen die de taalvaardigheid van de leerlingen verhogen tijdens de lesuren. Onze school heeft een aantal structurele maatregelen uitgewerkt, die daaraan tegemoetkomen. Zo wordt in het eerste jaar het studiegedeelte Nederlands aangeboden, waarbij leerlingen de keuze kunnen maken om 2 uur per week extra Nederlands te krijgen. Die lessen staan los van het vak Nederlands en richten zich vooral op het verwerven van schooltaal. Daarnaast wordt in het derde jaar van het technisch secundair onderwijs (tso) een extra uur Nederlands aangeboden, waarbij de focus vooral op taalvaardigheid ligt. Voor taalsterke en hoogbegaafde leerlingen van het eerste, het tweede en het derde jaar richten we wekelijks het vak Chinees in, tijdens een achtste lesuur. In het tweede jaar hebben we een immersieproject voor leerlingen in het studiekeuzegedeelte Latijn.

Samen met het centrum voor volwassenenonderwijs (CVO) van de gemeente Heusden-Zolder organiseren we taalvaardigheidslessen Nederlands, Engels en Frans, aansluitend bij de lesuren in onze eigen school. De selectie van de leerlingen gebeurt op basis van diagnostoetsen.

Een bevraging over taalbeleid bracht aan het licht dat de leraren voornamelijk bezorgd waren over het gebrek aan zorg aan het schriftelijke taalgebruik bij hun leerlingen. De werkgroep ‘Taalbeleid’ heeft daarom de ‘Nota Taalzorg’ in het leven geroepen. Er is een basislijst voor de eerste graad met 4 aandachtspunten. De overige graden en onderwijsvormen vertrekken van die lijst en hebben hun eigen bijkomende aandachtspunten. De bedoeling is dat leerlingen meer zorg besteden aan hun schriftelijke taken en toetsen en men wil uiteindelijk tot een attitudewijziging komen ten aanzien van schriftelijk taalgebruik. Er kan 5% van het totale aantal punten verdiend worden als men de aandachtspunten in acht neemt. De grootste nadruk moest echter liggen op taalgericht vakonderwijs, het uitzetten van taalleerlijnen en het gebruik van aangepast lesmateriaal. Daarnaast heeft het competentieleren in onze school ingang gevonden en worden de eerste hospiteersessies georganiseerd, die zich vooral focussen op het AVC-leren³. Erg bemoedigend is dat de nieuwe leerplannen van de eerste graad nauw aansluiten bij het taalgericht vakonderwijs: aanbrengen van context, steun en interactie bij het lesgeven, nieuwe taalstimulerende werkvormen, gebruik van schrijfkaders en leestechnieken bij tekstvakken en aandacht voor vakterminologie. De bijbel voor taalgericht vakonderwijs blijft natuurlijk het boek van Hajer & Meestringa: het *Handboek Taalgericht Vakonderwijs* (2004).

4. Taal rondom de klas

Hoe consequent gaan we als school om met het gebruik van het Nederlands en andere talen buiten de klas? In ons schoolreglement staat heel duidelijk dat er Nederlands gesproken moet worden, ook op de speelplaats. Dat is niet altijd even eenvoudig voor onze Turkse leerlingen: “Turks spreken doe je niet met opzet, dat gaat vanzelf, het komt vanbinnen”. Die opmerking van een Turkse leerling komt uit het rapport van een recent onderzoek (2010) dat Tineke Padmos in onze scholengemeenschap uitvoerde. We proberen de leerlingen duidelijk te maken waarom Nederlands praten voor hen en hun toekomst belangrijk is en treden – indien nodig – bestraffend op. Via de werkgroep ‘Nederlands spreken op school’ en het inschakelen van rolmodellen proberen we de leerlingen intrinsiek te motiveren om Nederlands te praten.

Onze school telt meer dan 1600 leerlingen en 250 personeelsleden, verdeeld over twee campussen. Goede, gerichte communicatie is dus levensnoodzakelijk.

De communicatie met onze leerlingen gebeurt wekelijks via *’t Krantje*. Daarin krijgen ze informatie over het weekverloop, taaltips en andere aandachtspunten. Ook *Smartschool*, ons leerplatform, verlaagt de communicatiedrempel tussen leerlingen en personeel aanzienlijk.

Voor onze personeelsleden is er *Het Collegenieuws* en uiteraard ook ons digitaal leerplatform.

De werkgroep communicatie vergadert wekelijks en bewaakt de inhoud en de taal van brieven, tijdschriften en folders die naar de ouders gaan.

5. Extra maatregelen

In het kader van de GOK-werking organiseren we heel wat taalstimulerende initiatieven die de (Nederlandse) taalverwerving van onze taalzwakke leerlingen ten goede komen. Er zijn diverse poster- en leesprojecten, er is het project *Leren leren aan huis*, een stripbib in het beroepssecundair onderwijs (bso), er zijn diverse toneel- en poëzieprojecten...

Taalsterke leerlingen worden uitgedaagd via taal- en schrijfwedstrijden, toneel en leesprojecten. We nemen ook deel aan het AFS-Trimesterprogramma⁴ en het Comeniusproject⁵ en hebben sinds vorig schooljaar een 'Moderne Vreemde Talendag' in het algemeen secundair onderwijs (aso).

Het is onmogelijk om alle projecten hier op te noemen en toe te lichten. Het zijn ook vaak maar 'druppels op een hete plaat', maar ze zijn er wel en vele druppels maken samen een grote plas.

6. Professionalisering

De werkgroep 'Taalbeleid' heeft veel aandacht voor nascholingen rond taalgericht vakonderwijs en ziet erop toe dat die nascholingen geen dode letter blijven. We proberen de nascholing zoveel mogelijk in de eigen school in te richten of 'scouts' op pad te sturen die de informatie via de vakgroep overbrengen naar de andere leerkrachten. De leden van de werkgroep 'Taalbeleid' proberen we via vaklectuur en nascholingen wegwijs te maken in de laatste ontwikkelingen van het taalbeleid.

In ons functionerings- en evaluatiebeleid hebben we uiteraard ook aandacht voor talige beroepscompetenties van (nieuwe) leerkrachten.

Ten slotte willen we nog de medewerking vermelden van onze lokale partners: het CVO, de gemeentelijke bibliotheek, de Katholieke Hogeschool Limburg, de Provinciale Hogeschool Limburg, onze moslimgemeenschap, de stedelijke academie, de scholengemeenschap en de gemeente. Zij geven aan heel wat van onze initiatieven ondersteuning en draagkracht.

Referenties

- Hajer, M. & T. Meestringa (2004). *Handboek Taalgericht Vakonderwijs*. Bussum: Coutinho.
- Van Eerde, D., H. Hacquebord, M. Hajer, M. Pulles & C. Raymakers (2006). *Kijkwijzer voor taalgericht vakonderwijs*. Enschede: Netzodruk.
- Van Braak, J. & W. Schrauwen (2001). “Stappen op weg naar een taalbeleid op school”. In: *Vonk*, jg. 31, nr. 12, p. 19-32.
- Schelfhout, W. & R. Van de Borre (2009). ‘Taalbeleid in dienst van de leerling’. Voorstelling en duiding van de kijkwijzer talenbeleid van de onderwijsinspectie.
- Padmos, T. e.a. (2010). *Taalbeleid als motor voor gelijke kansen*. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.

Noten

¹ GOK staat voor Gelijke OnderwijsKansen. De taak van GOK-leerkrachten is onder andere het wegwerken van leerachterstanden.

² OVB voor ‘onderwijsvoorrangsbeleid’.

³ AVC-leren staat voor ‘activeren, vakdoorbrekend, competentiegericht leren’.

⁴ Het AFS-Trimesterprogramma is bedoeld voor alle leerlingen tussen 15 en 17 jaar die tijdens het eerste trimester van het schooljaar les willen volgen buiten Vlaanderen. Wie deelneemt aan het Trimesterprogramma verblijft drie maanden in een gastgezin en leeft er volgens de gewoonten van het huis. Na drie maanden keren de leerlingen terug naar Vlaanderen en volgen de rest van het schooljaar les in hun reguliere school. Voor meer informatie, zie: <http://www.afsvlaanderen.be>.

⁵ Het Comeniusproject is een samenwerkingsproject tussen verschillende scholen van de Europese Unie. De bedoeling van het project is het bewustzijn van verschillende culturen en talen binnen Europa te bevorderen. Door foto's, videoreportages, collages, brieven, e-mailberichten... aan elkaar uit te wisselen, leren kinderen de levenswijze van hun leeftijdsgenoten in de partnerscholen beter kennen. Voor meer informatie, zie: <http://www.epos-vlaanderen.be/?CategoryID=182>.